

Huis de Horte

Dalfsen (OV)

WAAROM VERDIENT JOUW TUIN DE TITEL 'DE MEEST BIJZONDERE TUIN VAN NEDERLAND'?

Deze tuin is bijzonder, juist omdat hij nergens het grootste, mooiste of beste in is. Hij is niet gemaakt, maar doorleefd. Door simpelweg te blijven, heeft hij zijn unieke charme gekregen.

Ooit begon tuin bij Horte als een tuin bij een jachthuis, aangelegd in formele stijl. Het hoorde bij het rijke landgoed Frankelaer, later Mataram. Al vroeg kreeg het een vroeg-landschappelijke stijl, maar de lanenstructuur uit de formele aanleg bleef behouden – ideaal voor de jacht. Pas later werd het jachtlandgoed de Horte een zelfstandige buitenplaats.

Door de jaren heen veranderde er veel, maar de grote lijnen bleven. Misschien uit respect voor de historie, of simpelweg omdat het goed was zoals het was. In het oosten gooien we versleten schoenen niet weg; we repareren ze. Zo voelt deze tuin ook: vertrouwd, relatief eenvoudig en op een menselijke maat, maar wel van kwaliteit. Geen overdadige luxe, maar een stille, tijdloze schoonheid.

Bijna alles is er nog: de mammoetboom, de oude lanen, het Engelse werkje, het prieeltje, de druivenkas. Zelfs bosanemonen, Japanse kweeperen en lindes van ruim 250 jaar oud. Ze hebben de tand des tijds doorstaan.

Inmiddels woont er geen freule meer, zijn de keukenmeiden in de keuken vervangen door de vrijwilligersploeg die daar koffiedrinkt met het kantoorpersoneel van Landschap Overijssel. De tuinman met een tuinknecht en wiedvrouw zijn nu een beheerder, tuinbaas, hoveniersbedrijf, mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en vrijwilligers. De jachtgezelschappen zijn de vele wandelaars en fietsers geworden. En de familie die vroeger een ommetje maakte door de tuin zij nu de ouderen die van de tuin genieten en jonge gezinnen picknicken en kleine avonturen beleven.

En de tuin....., die beweegt mee met de tijd, maar blijft altijd zichzelf. Juist dat maakt hem zo bijzonder.

AUTHENTICITEIT

Vanaf 1694 weten we zeker dat er een omgracht hof aanwezig was. Op de kaart van Hattinga (1754) en eerste militaire kaarten (1820) is formele aanleg goed zichtbaar. Vroeg landschappelijke veranderingen van Anton Blum zijn op latere kaarten terug te vinden. Met alle elementen zoals tuin, grote en kleine rondwandeling, kas, leifruit, bijenstal, Engels werkje, boomgaard en prieeltje is het merendeel van de huidige aanleg nog authentiek. Kleine, waardevolle details zoals de duiventil en het driehoeksbruggetje zijn hersteld.

De tuinbaas kweekt met de vrijwilligers stekken en zaailingen van soms 200 oude bomen en struiken om bestaande exemplaren t.z.t. te vervangen. Oude populaties planten van Bosanemonen en Lelietjes-van-dalen worden gekoesterd, en op andere plekken zijn verdwenen stinzenplanten herplant.

Een tijdje geleden is de druivenkas gerestaureerd zonder de oude druif uit 1880 te beschadigen, alleen mogelijk dankzij samenwerking van vakmensen en vrijwilligers. De komende jaren willen we delen van de tuin restaureren en revitaliseren.

DUURZAAMHEID

We beheren met de intentie dit erfgoed door te geven aan volgende generaties. Onze keuzes zijn toekomstbestendig en passen binnen het karakter van het landgoed.

Op sommige plekken blijft het erfgoed bewaard, maar krijgt het een nieuwe invulling zoals de duiventil, ooit in gebruik voor duiven in de pan, biedt nu onderdak aan vleermuizen en vogels. Het nieuwe driepuntsbruggetje heeft een duurzaam onderstel en een ambachtelijke takkenbrug; een aanpassing dus. De beuken langs de slingersloot, deels vervangen, staan weer op exact dezelfde plek. Het gras in de boomgaard wordt gezeist in de cyclus van sinusbeheer. Erfgoed, ecologie en duurzaam beheer gaan goed samen.

De rozenborder, aangetast door aaltjes, is vervangen door een jaarlijks ingezaaide bloemborder met inheemse en historische planten. Chemische bestrijdingsmiddelen worden niet gebruikt; witte rozen helpen bij de monitoring van meeldauw. Fruit dat niet direct wordt gegeten uit de tuin wordt niet bewaard en ingemaakt maar nu verwerkt tot sap.

SOCIALE COMPONENT

De tuin aan de voorkant van het huis is altijd toegankelijk, die achter het huis is alleen met een gids of op open dagen te bezoeken. De verharde toegangsweg en de leemverharde paden maken het landgoed toegankelijk voor wandelwagens en rollators. Vooral de zitplekken onder de sequoia en bij de kas zijn favoriet. Gezinnen picknicken, snoepen van het fruit en bruidsparen laten hier hun foto's maken. Wandelaars en fietsers passeren vinden in de tuin een fijne pauzeplek.

Het onderhoud is een samenwerking tussen professionals, vrijwilligers en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. De tuinbaas en beheerder coördineren het werk; een hovenier snoeit heggen, en Larcom-medewerkers maaien gras en schoffelen paden. Vrijwilligers doen het fijnere werk en leren van de tuinbaas technieken zoals snoeien en aanbinden. Het poten van 40.000 stinzenbollen deden we met het publiek.

WAT ZOU JIJ DOEN MET HET PRIJZENGELD VAN €10.000?

We willen het verhaal van De Horte graag beter vertellen. Dat gaan we doen door deze laagdrempelig aan te bieden via QR-codes die de bezoeker naar korte beeld- audio- en tekstfragmenten leiden. De 'verhalendichtheid' van de tuin is groot. Ze gaan niet alleen over de objecten, maar vertellen vooral de levende geschiedenis van de tuin; de planten en de mensen die er samen werkten. Zo kun je er luisteren naar de verhalen van de tuinknecht die er in de jaren '30 van de vorige eeuw fruit en groente verbouwde. Of kunt aan de hand van historische foto's zien hoe hard de sequoia in 100 jaar is gegroeid.

Tegelijkertijd willen we de kennis die er in zo'n tuin was ook naar het nu brengen. Bij de hazelaars leggen we uit waarom we er maar 1 per jaar afzetten en waarom dit vroeger, maar zeker ook nu, nog handig is. We laten zien hoe en waarom we ons gras beheren met een combinatie van oud (met de zeis) en nieuw (sinusbeheer). We verklappen waarom we geen bollentouw hebben liggen in ons tuimanmans-schuurtje en nog veel meer.

Zo ontsluiten we deze bijzonder plek te in meerdere dimensies en voor meerdere generaties.